

بِسْمِ خُدا

دکتر حمید رضا کوهستانی

دکتری تخصصی آموزش پزشکی

دانشیار و عضو هیات علمی دانشکده علوم پزشکی ساوه

آموزش به بیمار

تعاریف و مفاهیم

اهمیت آموزش به بیمار

• آموزش و یادگیری در جهت رفع نیازهای بشر

بیماری ← نیاز به یادگیری ↑

رابطه آموزش با نیاز فراگیر

نیاز

آموزش

اهمیت آموزش به بیمار

انسان ها جهت:

- خوب ماندن
- خوب شدن
- مراقبت از خودشان
- آشنایی با سبک زندگی سالم
- و....

تعریف آموزش Education

- آموزش فرآیند متقابلی است که موجب ارتقاء یادگیری می شود و شامل مجموعه ای از فعالیت های آگاهانه و سنجیده ای است که به افراد جهت کسب دانش یا مهارت های جدید کمک می کنند

تعریف یاد گیری Learning

- یاد گیری را نیز ایجاد **تغییرات نسبتا دائمی** در **رفتار** و یا رفتار بالقوه فراگیر که در **اثر تجربه** و بینش حاصل می شود و ناشی از رشد و تغییرات فیزیولوژیک نیست.
- یاد گیری کسب **اطلاعات** (و یا معلومات) و **مهارت ها** است.

آموزش و یادگیری

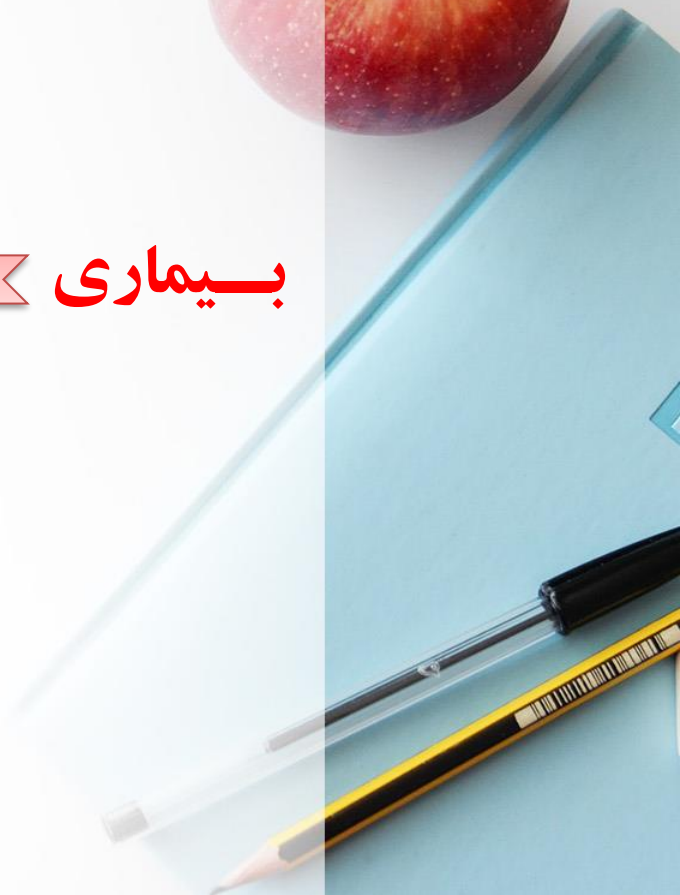
- یادگیری هدف است
- آموزش وسیله رسیدن به این هدف

• **بیماری** فرصتی برای **آموزش** و **یادگیری**
فراهم می نماید و در همین راستا مفهوم **آموزش**
به بیمار در هنگام بیماری و بستری شدن در
بیمارستان شکل گرفته است.

بیماری ← نیاز به یادگیری ← آموزش به بیمار

آموزش به بیمار

بسیاری از افراد تصور میکنند آموزش به بیمار
یعنی انتقال اطلاعات از طریق صحبت،
نوشته‌ها، نوار ویدیویی، اینترنت و.....

تعریف آموزش به بیمار

اما افزایش دانش بیمار اگر چه کاملاً
ضروری است، تنها بخشی از فرایند
پیچیده آموزش محسوب می شود که در
پایان باید منجر به تغییر رفتار شود.

تعریف آموزش به بیمار

فرآیند تاثیر گذاری بر رفتار بیمار و ایجاد تغییر در دانش، نگرش و مهارت ها که برای حفظ و ارتقاء سلامتی ضروری است، معرفی می کند .

افراد آموزش دهنده

-
- ۱- پزشک معالج
 - ۲- پرستاران
 - ۳- سایر کارکنان

افراد آموزش دهنده باید:

- استفاده از محتوای آموزشی استاندارد
- از محتوای آگاهی کامل به موضوع
- داشتن فرصت کافی برای انجام این کار

پرستار مناسبترین فرد برای آموزش به بیمار

- ✓ با بیمار بیشترین ارتباط را دارد.
- ✓ مشکلات بیمار را کاملاً می داند.
- ✓ توانایی و مهارت آموزشی دارد.
- ✓ امکان ارزیابی آموزش برای وی فراهم است.

مراقبت و آموزش دو نقش کلیدی پرستار

مراقبت از بیمار و آموزش به بیمار

- پرستار در اهداف مراقبتی خود زمانی به نتایج مطلوب دست خواهد یافت که در راستای **مراقبت صحیح** بر اساس تشخیص های پرستاری، با مهارت کافی به امر مهم **آموزش به بیمار** پردازد
- بنابراین دو امر:
 - مراقبت از بیمار
 - آموزش به بیمار
- در جهت دست یافتن به اهداف پرستاری، لازم و ضروری و در واقع **متمم یکدیگر هستند**.

عوامل متعددی ضرورت آموزش را نمایان می سازد:

- اقامت کوتاهتر در بیمارستان
- خروج زودتر از تخت
- آمادگی برای گذراندن دوره نقاهت در منزل
- افزایش بیماری های مزمن
- افزایش ناتوانی و معلولیت ها

این عوامل نقش آموزش به بیمار را مهم می سازند

آموزش به بیمار باعث:

- افزایش رضایت مددجو
- بهبود کیفیت زندگی
- اطمینان از تداوم مراقبت ها
- کاهش اضطراب بیمار
- کاهش بروز عوارض بیماری
- افزایش شرکت در برنامه های مراقبت بهداشتی
- افزایش استقلال مددجو در انجام فعالیتهای روزانه

نتایج تحقیقات نشان داده اند :

- افزایش دانش و مهارت بیمار موجب:

- کاهش استرس و اضطراب

- کاهش مصرف داروهای مخدر پس از عمل

- همچنین آموزش قبل از ترخیص:

- بهبود ۵۰٪ رعایت رژیم دارویی

- کاهش ۲۴٪ پذیرش مجدد بیماران

هدف اصلی از آموزش به بیمار

توانمندسازی بیماران جهت

برنامه‌های خودمراقبتی به منظور

ارتقاء سلامت

اهداف آموزش به بیمار

1. حفظ و ارتقاء سلامتی و پیشگیری از بیماری

2. بازگشت به سلامتی

3. سازگاری با اختلال در عملکرد

اهداف آموزش به بیمار

☐ حفظ و ارتقاء سلامتی و پیشگیری از بیماری

☐ بازگشت به سلامتی

☐ سازگاری با اختلال در عملکرد

زمان های آموزش به بیمار

- آموزش بدو ورود به بخش
- آموزش حین بستری
- آموزش زمان ترخیص

آموزش به بیمار در منشور حقوق بیمار در ایران

محور اول: دریافت مطلوب خدمات سلامت حق بیمار است.

محور دوم: اطلاعات باید به نحو مطلوب و به میزان کافی در اختیار بیمار قرار گیرد.

محور سوم: حق انتخاب و تصمیم‌گیری آزادانه بیمار در دریافت خدمات سلامت باید محترم شمرده شود.

محور چهارم: ارائه خدمات سلامت باید مبتنی بر احترام به حریم خصوصی بیمار و رعایت اصل رازداری باشد.

محور پنجم: دسترسی به نظام کارآمد رسیدگی به شکایات حق بیمار است.

آموزش به بیمار و مسئولیت های حرفه ای

- بیماران انتظار دارند که پرستاران به سوالات مراقبتی شان با دانش کامل پاسخ دهند
- دانستن اطلاعات کامل از سیر بیماری و درمان از مهم ترین **حقوق بیماران**
- آموزش **حق قانونی** مددجویان
- اجرای آموزش به بیمار از **مسئولیت های حرفه ای** پرستاران
- رضایت بیمار از آموزش را یکی از شاخص های **سنجش کیفیت عملکرد** پرستاران

آموزش به بیمار و اخلاق حرفه ای

- فردی که در زمان بیماری آموزش های مورد نیاز را دریافت می کند به خاطر بر آورده شدن یکی از نیازهای انسانی در خود احساس امنیت و آرامش می کند لذا محروم ساختن او از اطلاعات مورد نیازش عملی غیر اخلاقی است .

استانداردهای اعتبار بخشی ملی بیمارستانهای ایران ۱۴۰۱

سطح	ب- ۱ - ۱۰ آموزش بیماران، برنامه ریزی شده و بر اساس آن اجرا میشود.
سطح یک	ب- ۱ - ۱۰ - ۱ در بدو ورود و مراحل تشخیص و درمان توضیحات و آموزشهای لازم به بیمار/ همراه ارائه میشود.
سطح دو	ب- ۱ - ۱۰ - ۲ آموزشهای خود مراقبتی به بیماران در حین بستری و ترخیص ارائه میشود.
سطح سه	ب- ۱ - ۱۰ - ۳ اثربخشی آموزشهای خود مراقبتی ارائه شده به بیماران ارزیابی و در صورت لزوم اقدامات اصلاحی مؤثر به عمل میآید.

۱. در بدو ورود و مراحل تشخیص و درمان توضیحات و آموزشهای لازم به بیمار / همراه ارائه میشود.

- تعیین و ابلاغ حداقل موارد آموزشی به بیمار در بدو ورود و طول بستری برای هر بخش توسط رئیس بخش و سرپرستار، همسو با سیاستهای آموزشی مدیرپرستاری
- تعیین نیاز آموزشی بیمار/همراه، در اولین ارزیابی بیمار
- تعیین شیوه آموزش اثربخش با توجه به سطح یادگیری بیمار /همراه
- ارائه توضیحات و آموزش توسط پزشک به صورت شفاهی
- ارائه توضیحات و آموزش توسط پرستار و ثبت در گزارش پرستاری
- ارائه توضیحات و آموزش در صورت لزوم توسط سایر کارکنان بالینی و ثبت در برگه مشاوره در موارد بازتوانی

حداقل موضوعات عمومی آموزش بیمار توسط پرستار و مسئول آموزش بخش در دوران بستری

۱. افزایش آگاهی بیماران در مورد عوارض احتمالی سیر بیماری و روش برخورد با عوارض
۲. پوزیشن مناسب بیمار در بستر با ذکر دلایل
۳. محدوده/ محدودیتهای فعالیت فیزیکی با ذکر دلایل
۴. نحوه مراقبت از خود و مدیریت درد
۵. مراقبتها/ محدودیتهای حرکتی با ذکر دلایل
۶. سایر موارد براساس نیازسنجی آموزشی اختصاصی هر بخش تخصصی

۲. آموزشهای خود مراقبتی به بیماران در حین بستری و ترخیص ارائه میشود.

- تدوین **دستورالعملهای خود مراقبتی** برای بیماریهای شایع با محوریت سوپروایزرهای آموزشی و آموزش سلامت و مشارکت پزشکان و سایر گروههای پزشکی
- ارائه آموزشهای **خودمراقبتی در حین بستری** توسط پرستار بر اساس دستورالعمل
- ارائه آموزشهای **خودمراقبتی در حین بستری** توسط پزشک بر اساس دستورالعمل
- ارائه آموزشهای **خودمراقبتی در زمان ترخیص** توسط پرستار بر اساس دستورالعمل
- ارائه آموزشهای **خودمراقبتی در زمان ترخیص** توسط پزشک بر اساس دستورالعمل

۳. اثربخشی آموزشهای خود مراقبتی ارائه شده به بیماران ارزیابی و در صورت لزوم اقدامات اصلاحی مؤثر به عمل میآید.

- تعیین مسئول آموزش به بیمار در هریک از بخشهای بالینی و صدور ابلاغ، از سوی مدیرخدمات پرستاری

- نظارت مستمر مسئول آموزش به بیمار بر اجرای دقیق آموزش برنامه های خود مراقبتی توسط پزشک و پرستار در مراحل بستری و ترخیص بیمار

- نظارت مستمر مسئول آموزش به بیمار بر ارائه توضیحات و آموزشهای بدو ورود و حین بستری توسط پزشک و پرستار

- نظارت مستمر سوپروایزرهای آموزشی و آموزش سلامت و عملکرد مسئول آموزش به بیمار از طریق بازدیدهای سرزده و ارزیابی اثربخشی آموزش

بیماران

- ارزیابی میزان اثر بخشی آموزش از طریق بررسی عملکرد صحیح بیماران در زمینه آموزشهای دریافتی در زمینه آموزشهای عمومی و خود مراقبتی

- ارسال گزارش به مدیریت پرستاری در خصوص میزان اثربخشی برنامه های آموزش عمومی و خود مراقبتی ارائه شده به بیماران توسط سرپرستار

- طراحی اقدامات اصلاحی / برنامه بهبود در زمینه ارتقای اثربخشی برنامه های آموزش عمومی و خودمراقبتی بیماران

- **سطح یک:** سنجه هایی که اهمیت ، حساسیت و امکان تحقق آنها بالا و در حدود انتظارات اولیه و پایه فعالیت هر بیمارستان میباشند.
- **سطح دو:** سنجه هایی که امکان تحقق آنها متوسط و در حدود انتظارات وضعیت فعلی بیمارستانها میباشند.
- **سطح سه:** سنجه هایی که امکان تحقق آنها پایین تر و فراتر از حدود انتظارات نسب به وضعیت فعلی بیمارستانها میباشند.

موانع آموزش به بیمار

